

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування**

НАЛИВАЙКО НАТАЛІЯ ЯРОСЛАВІВНА

УДК [502/504:674]:658.713

**ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЛІЗИНГУ**

**Спеціальність 08.00.06 – економіка природокористування
та охорони навколишнього середовища**

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Рівне – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному лісотехнічному університеті України Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Шевченко Григорій Сергійович,
Національний лісотехнічний університет України
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри економіки підприємства
Навчально-наукового інституту
екологічної економіки і менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
Витвицький Ярослав Степанович,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри економіки підприємства;

кандидат економічних наук, доцент,
Холявка Володимир Зеновійович,
Львівський державний університет фізичної культури
Міністерства освіти і науки України,
декан факультету туризму.

Захист відбудеться «22» січня 2015р. о 15⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К. 47.104.03 у Національному університеті водного господарства та природокористування за адресою: 33028, м. Рівне, вул. Соборна, 11, ауд. 103 (конференц-зал).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету водного господарства та природокористування за адресою: 33002, м. Рівне, вул. Приходька, 75.

Автореферат розісланий «18 » грудня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

Н.Е. Ковшун

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Забезпечення еколого-економічної безпеки деревообробних підприємств багато в чому залежить від ефективності механізмів управління ними. Одним із таких механізмів, який останніми роками набуває поширення, є механізм екологізації їхньої діяльності. Для України ця тема є актуальною та пов'язана з виконанням підприємствами вимог щодо екологізації у контексті процесу євроінтеграції та дотримання принципів сталого розвитку економіки.

Як показують численні дослідження, деревообробні підприємства є недостатньо конкурентними за світовими стандартами. В основному, це зумовлено незадовільною техніко-технологічною базою. Недостатність інвестиційних ресурсів, відсутність власних коштів деревообробних підприємств і недоступність банківського кредитування вимагають пошуку альтернативних інструментів фінансування оновлення основних виробничих засобів. Саме тому, є необхідним проведення дослідження, котре допоможе визначити основні проблеми деревообробних підприємств на шляху екологізації їхньої діяльності та знайти можливі фінансові інструменти для їх вирішення.

На сьогоднішній день у світовій практиці одним із найпоширеніших альтернативних інструментів модернізації основних виробничих засобів є лізинг. Лізинг широко використовується у США, Великобританії, Франції, Німеччині, Японії й інших країнах світу. Близько 25-30% інвестицій у цих країнах припадає саме на лізингові операції.

Будучи широко розповсюдженим у світі, лізинг набуває поширення в Україні. Недостатність розуміння переваг лізингу вітчизняними підприємствами є однією з причин гальмування його розвитку в нашій державі.

Теоретичним і практичним питанням лізингу присвячені праці зарубіжних та українських вчених, зокрема: Г.Вознюка, В.Газмана, В.Горемикіна А.Загороднього, Н.Засійбіди, Є.Кабатової, О.Лубенського, В.Міщенко, Я.Онищука, В.Різника, Н.Савіної, Н.Селюченко, Н.Слов'янської, Г.Холодного, Є.Човушія та інших. Значний вклад у дослідженні екологізації економіки загалом та окремих її виробництв зокрема внесли науковці: В.Андрєєва, Ю.Беляєв, Т.Галушкіна, Л.Грановська, І.Дедю, А.Дейнека, М.Долішній, В.Коваль, В.Кислий, В.Кравців, Є.Мішенін, В.Павлов, О.Прокопенко, І.Синякевич, П.Скрипчук, І.Соловій, Ю.Стадницький, О.Теліженко, З.Толчанова, Ю.Туниця та інші.

Відаючи належне зазначеному вище доробку науковців, відзначимо, що водночас потребують подальшого дослідження питання використання лізингу на деревообробних підприємствах як можливого засобу екологізації їхньої діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана з тематиками науково-дослідних робіт Національного лісотехнічного університету України, зокрема з тематикою наукових досліджень ГД 08.19-01-10 «Розвиток лісових кластерів і заходи спільного для шести регіонів стратегічного плану дій, щодо інтелектуальних інновацій» (номер державної реєстрації 0110U004608), у рамках якої досліджено використання нових технологій та інструментарію у лісовому секторі, а також із тематикою наукових досліджень ГД

08.19-06-14 «Усунення прогалін в дослідницько-інноваційній роботі щодо ефективності використання ресурсів і сировини» (номер державної реєстрації 0114U004440), у рамках якої досліджено реалізацію потенціалу ефективності інновацій у деревообробній галузі.

Мета та завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є формування науково-методичних засад і розроблення практичних заходів щодо екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу.

Для досягнення мети були поставлені такі *завдання*:

- привести до сучасних умов господарювання сутнісні та класифікаційні ознаки лізингу в контексті екологізації діяльності деревообробних підприємств;
- виявити тенденції зарубіжного та вітчизняного досвіду використання лізингу та перспективи його застосування в діяльності деревообробних підприємств;
- розробити стратегії запровадження лізингу в діяльність деревообробних підприємств;
- удосконалити підхід до симультативного моделювання застосування лізингу з метою екологізації діяльності деревообробних підприємств;
- запропонувати методичний підхід до моделювання впливу екологічних і лізингових ризиків на зміну обсягів виробництва продукції;
- оцінити ефективність застосування лізингу для зацікавлених груп у контексті впровадження заходів із екологізації їхньої діяльності.

Об'єктом дослідження є процес екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні засади екологізації діяльності деревообробних підприємств шляхом застосування лізингу.

Теоретичним та методологічним підґрунтям є загальнотеоретичні методи наукового пізнання, фундаментальні положення сучасної економічної теорії, мікроекономіки, регіональної економіки, економіки природокористування та охорони навколишнього середовища. Для вирішення окреслених завдань у дисертаційній роботі були використані такі методи наукового дослідження: статистичного та порівняльного аналізу (для вивчення стану, тенденцій розвитку деревообробного виробництва та використання лізингу в зарубіжних країнах і в Україні (п.1.1, 2.1, 2.2)); систематизації й узагальнення (для з'ясування змісту й основних класифікаційних ознак лізингу (1.2, 1.3)) ретроспективний (для дослідження історичних аспектів розвитку лізингу (п.2.1, 2.2)); дескриптивний (для проведення анкетування на деревообробних підприємствах (п.2.2, 2.3)); кореляційно-регресійного аналізу (для оцінювання параметрів симультавної моделі та регресійної моделі з фіктивними змінними (п. 3.1, 3.2)); економіко-математичного моделювання (для формування моделі визначення ефективності застосування лізингу для екологізації діяльності підприємств (п. 3.3)).

Достовірність отриманих результатів дослідження забезпечується інформаційною базою, яку становили законодавчі та нормативно-правові акти України у сфері екологічної політики та лізингу; аналітичні матеріали державної служби статистики України; статистичні звіти Європейської асоціації лізингу «Leaseurope» та Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців»; дані анкетного

опитування деревообробних підприємств; наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених; аналітичні розрахунки автора; електронні ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна дисертаційної роботи визначається сукупністю теоретичних, методичних і практичних результатів дослідження щодо оцінки екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу. А саме, наукова новизна полягає в наступному:

вперше:

- розроблено композиційну систему стратегій запровадження лізингу в діяльність деревообробних підприємств із урахуванням охопленості виробничо-господарських етапів і пріоритетності ефектів (економічного, екологічного, змішаного) від запровадження лізингу обладнання, що дозволяє обрати відповідну стратегію, а також заходи упередження ймовірних ризиків і досягти як екологічних, так і економічних цілей підприємства;

удосконалено:

- підхід до симульативного моделювання впливу екологічних чинників на фінансово-економічні показники діяльності деревообробного підприємства, що, на відміну від існуючих, дозволяє визначити одночасний вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ для прийняття рішення про вибір стратегії запровадження лізингу;

- оцінювання ефективності застосування лізингу, що, на відміну від інших, базується на економіко-математичній моделі з урахуванням основних результатів для зацікавлених груп (суспільства, органів державної влади, споживачів, постачальників, власників, керівників, персоналу), що враховує граничні витрати доцільності запровадження лізингу з метою покращення економіко-екологічних показників діяльності деревообробних підприємств;

набули подальшого розвитку:

- сутнісні характеристики та класифікаційні ознаки лізингу, а саме «екологічний лізинг», який, враховуючи сучасні потреби господарювання, характеризує вплив лізингу на довкілля, дозволяючи підкреслити екологічні аспекти виробництва галузевих підприємств;

- аналізування тенденцій стану розвитку лізингового бізнесу в Україні, проблем і перспектив використання лізингу на деревообробних підприємствах, що базується на врахуванні світових тенденцій та є одним із інструментів екологізації діяльності деревообробних підприємств;

- інструментарій прогнозування обсягів виробництва продукції з урахуванням рівня екологічних і лізингових ризиків на засадах побудови регресійної моделі з фіктивними змінними, що, на відміну від відомих, дає змогу підвищити адекватність отриманих прогнозних значень, а отже ефективність прийняття управлінських рішень щодо застосування заходів із екологізації діяльності деревообробних підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертаційній роботі теоретико-методичні положення доведені до рівня практичних рекомендацій, спрямованих на розв'язання проблем екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу. Теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи щодо вибору стратегій запровадження

лізингу в діяльність деревообробних підприємств із урахуванням охопленості виробничо-господарських етапів і пріоритетності ефектів від його застосування використовуються у роботі Львівського обласного управління лісового та мисливського господарства (довідка № 713/01 від 27 квітня 2015р.) та ПП «Львів – ПАК» (довідка № 28 від 29 квітня 2015р.). Окремі положення дисертаційної роботи знайшли практичне застосування при визначенні обсягів виробництва з врахуванням рівня екологічних ризиків із застосуванням лізингу на ТДВ «Добромільський ДОК» (довідка № 28 від 20 травня 2015р.). Симультаивна модель оцінювання впливу екологічних чинників на фінансово-економічні показники діяльності має практичну цінність і впроваджена на ТзДВ «Фабрика «Трембіта» (довідка № 68 від 24 червня 2015р.).

Окремі теоретичні положення та матеріали дисертаційного дослідження використані у навчальному процесі Національного лісотехнічного університету України під час викладання навчальної дисципліни «Стратегія підприємства» та тренінг-курсу «Моделювання еколого-економічних систем» (акт впров. від 22.06. 2015р.).

Особистий внесок здобувача. Сформульовані у роботі наукові положення, висновки та пропозиції належать особисто автору та є його науковим доробком. Результати досліджень, висвітлені в роботі, отримані автором самостійно та представлені у списку публікацій. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї та положення, що є результатом особистої роботи здобувача.

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій розкрито питання екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати наукових досліджень представлені на: III Всеукраїнській міжвузівській науково-практичній конференції студентів, аспірантів і викладачів «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки» (м. Рівне, 2010 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Україна у європейському просторі. Проблеми бізнесу, політики, права» (м. Львів, 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та управління підприємствами, регіонами та країнами в умовах ризиків» (м. Чернігів, 2014 р.); XI Міжнародній науково-практичній конференції «Science without borders – 2015» (Великобританія, м. Шеффілд, 2015 р.).

Публікації. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 13 наукових праць, загальним обсягом 3,22 др. арк. У зарубіжних виданнях опубліковано 1 наукову статтю, у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз – 1 наукову статтю, у наукових фахових виданнях України – 7 наукових статей, у матеріалах наукових конференцій – 4 тези доповідей.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 211 сторінок комп'ютерного тексту, який містить 29 таблиць та 22 рисунки. Список використаних літературних джерел налічує 219 найменувань на 21 сторінці. Додатки подано на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, представлено зв'язок роботи з науковими програмами, сформульовано мету й основні завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, форми її апробації, а також подано відомості про публікації та структуру дисертаційної роботи.

У першому розділі **«Теоретичні та методичні засади екологізації діяльності деревообробних підприємств на основі застосування лізингу»** досліджено теоретичні підходи до визначення сутності екологізації діяльності й основні напрямки її здійснення на деревообробних підприємствах, розкрито економічну сутність лізингу як засобу екологізації діяльності деревообробних підприємств, з'ясовано сутність екологічного лізингу та проаналізовано основні класифікаційні ознаки лізингу.

Процес екологізації виробничої діяльності є особливо актуальним для деревообробних підприємств України. Шляхи раціональної організації виробництва підприємств, що переробляють деревину, набувають певної специфіки та повинні базуватися на принципах раціонального використання ресурсів, необхідності їх економного, комплексного використання з одного боку, та мінімізації шкідливого впливу виробництва на довкілля – з іншого.

Доведено, що реалізація основних напрямків екологізації виробництва засобами лізингу дозволить деревообробним підприємствам: ощадливіше використовувати сировину на основі застосування сучасного обладнання; зменшити кількість викидів у атмосферне повітря та стічні води за рахунок застосування сучасних очисних споруд, зменшити кількість відходів за рахунок використання маловідходних і безвідходних технологій.

Зручне економіко-географічне розташування Карпатського регіону України; його лісистість; економічна та соціальна значущість лісового сектору регіону актуалізували проведення нашого дисертаційного дослідження на деревообробних підприємствах саме цього регіону, до складу якого входять: Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька та Закарпатська області.

З огляду на значне спрацювання основних засобів 45-65%, яскравим прикладом успішного забезпечення екологізації виробництва деревообробних підприємств є отримання у лізинг обладнання, яке дає можливість реалізувати програми державного значення, зокрема щодо запровадження інноваційних, енергоощадних, маловідходних технологій і технологій, що не шкодять довкіллю.

Обґрунтовано, що особливої уваги з позиції екологізації деревообробного виробництва та принципів сталого розвитку заслуговують стадії глибокої переробки деревини (товарна продукція та її утилізація). Саме на цих стадіях вкрай необхідними є сучасні технології й обладнання для забезпечення конкурентоздатності на європейському та світових товарних ринках. Таких конкурентних переваг у сучасних економічних умовах в Україні деревообробні підприємства регіону могли б досягнути засобами лізингу технологічного обладнання. Проаналізовано основні переваги лізингу для деревообробного підприємства (рис. 1).

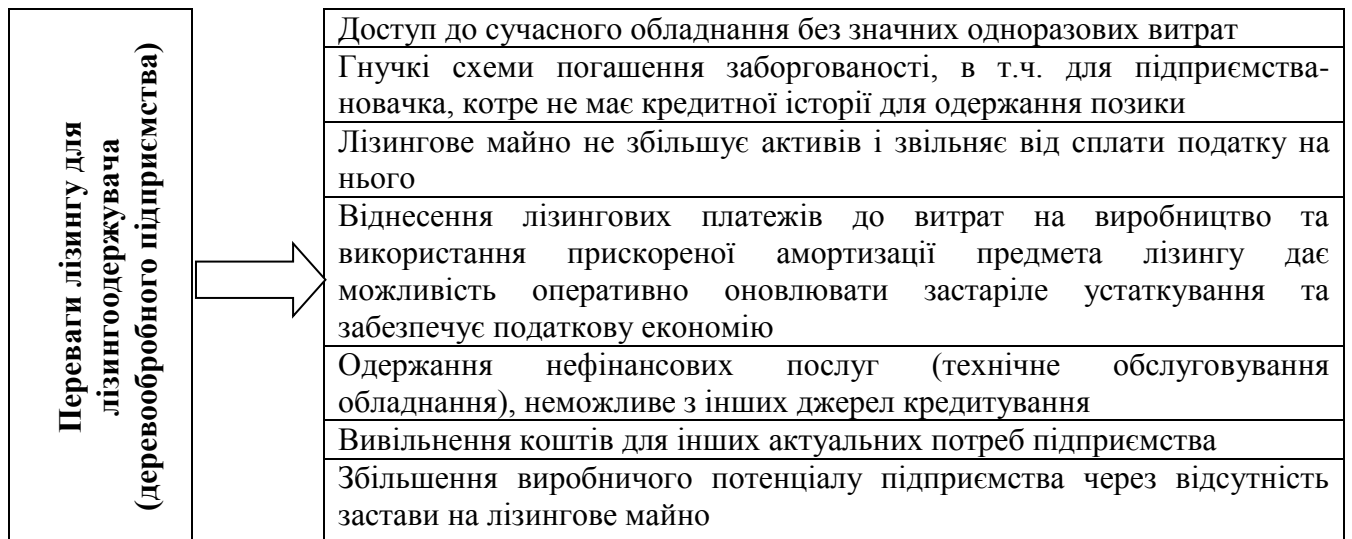

Рисунок 1 – Переваги лізингу для деревообробного підприємства

Відмічено, що загострення екологічної ситуації відбувається на тлі економічної кризи в державі. Відтак, вироблення цілісної концепції сталого розвитку продуктивних сил регіону й її втілення в життя вимагає різнобічних фундаментальних досліджень аспектів цієї проблеми.

З'ясовано, що виробничі процеси на деревообробних підприємствах пов'язані з викидами в атмосферу забруднювальних речовин: пилу, парів розчинників і розріджувачів, формальдегіду, окису вуглецю, оксидів азоту, аміаку та ін. (рис. 2).

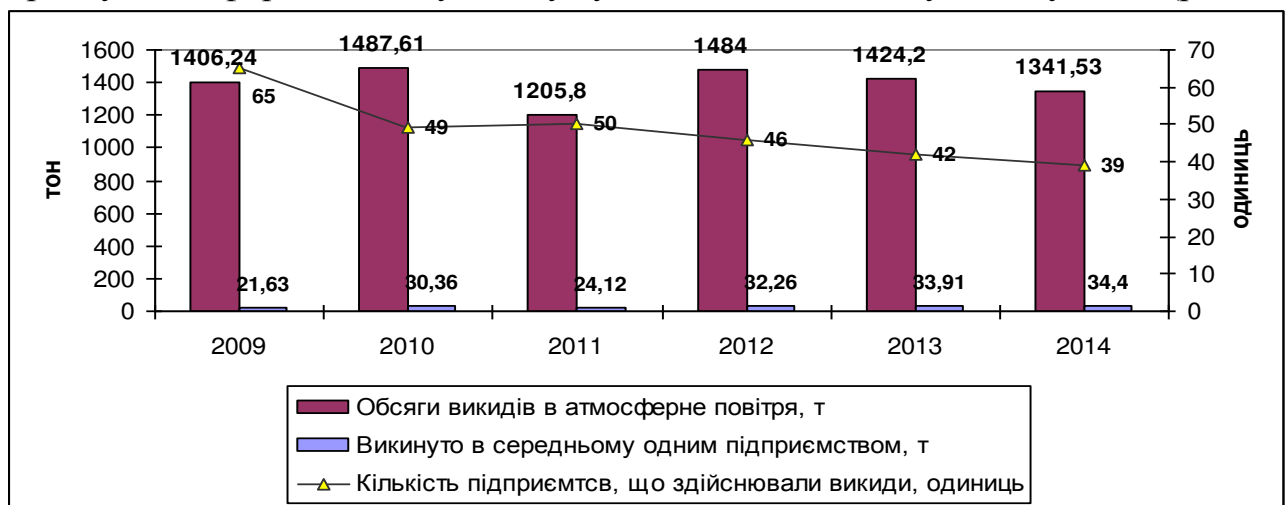

Рисунок 2 – Динаміка обсягів викидів в атмосферне повітря та кількості деревообробних підприємств Карпатського регіону України, що їх здійснювали

Примітка: побудовано на основі даних Державної служби статистики України

Проведене дослідження показало, що існуючі на сьогодні класифікаційні ознаки лізингу певною мірою є досить умовними, а межі між ними, як правило, досить розпливчатыми. При практично незначних змінах умов уже відомого виду лізингу можна отримати зовсім новий його вид. Запропоновано доповнити їх ознакою, котра б характеризувала екологічність лізингу. На нашу думку, екологічний лізинг слід розглядати як різновид лізингу, використання якого забезпечить екологічну безпеку підприємства та надасть йому можливість випускати екологічно чисту продукцію.

Використання такого виду лізингу є своєчасним та необхідним у нашій державі, Оскільки, окрім невідкладних екологічних проблем (забруднення атмосферного повітря, річок, водоймищ, морів; неекономного використання природних ресурсів; практичної відсутності устаткування для очищення й утилізації продуктів виробництва), актуальною є також проблема застарілості та спрацьованості основних засобів, яка, у свою чергу, є причиною численних екологічних проблем.

У другому розділі «Аналіз можливостей екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу» проаналізовано особливості лізингових відносин у зарубіжних країнах, досліджено стан розвитку лізингу в Україні та передумови його застосування на деревообробних підприємствах, обґрунтовано екологічні аспекти лізингових відносин у контексті конкурентоспроможності галузевих підприємств.

Як показали дослідження, у світовій практиці лізинг, на сьогодні, є зручним і надійним інструментом фінансування інвестиційних проєктів, що вироблений практикою ведення бізнесу та сприяє розвитку малих і середніх його форм. Йому притаманні ознаки інвестиційної, банківської, орендної та торгівельної діяльності.

Сучасний світовий ринок лізингових послуг в основному зосереджений у США, Західній Європі та Японії. Частка цих країн складає близько 93% світових лізингових угод. У країнах Європи на лізинг припадає від 15 до 30% інвестицій.

Аналіз досвіду провідних країн світу свідчить про розгалужену практику використання лізингу в їхньому економічному середовищі. Для бізнесу лізинг є джерелом додаткового капіталу, що дає змогу активізувати його діяльність. Для національної економіки застосування лізингу сприяє збільшенню зайнятості населення, покращенню соціального клімату в державі, розширенню податкової бази та зростанню ВВП.

Розвиток лізингової діяльності в Україні почався значно пізніше, ніж у міжнародній практиці, через низку перепон економічного, політичного та соціального характеру, хоча в останні роки спостерігається підвищений інтерес до його розвитку. Ринок лізингових послуг в Україні дещо пожвавився за останній період (табл. 1).

Таблиця 1 – Динаміка кількості укладених договорів фінансового лізингу в Україні

Назва показника	Роки					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014 (І півріччя)
Вартість укладених договорів, млрд. грн.	2,47	4,97	11,33	14,71	31,56	3,43
Темп росту ланцюговий, %	–	201,21	227,97	129,83	214,55	–
Кількість укладених договорів, штук	3007	5095	10906	10826	11051	3740
Темп росту ланцюговий, %	–	169,44	214,05	99,27	102,08	–
Середня вартість договору, тис. грн.	821,42	975,47	1038,88	1358,77	2855,85	917,11
Темп росту ланцюговий, %	–	118,75	106,50	130,79	210,18	–

Примітка: розраховано на основі результатів дослідження ринку лізингу в Україні, виконаного Асоціацією «Українське об'єднання лізингодавців»

Дані табл.1 дають змогу зробити висновок, що динаміка вартості та кількості укладених лізингових угод в Україні яскраво демонструє вплив економічної кризи в другій половині 2008 року та у 2009 році, котрий практично нівелював період позитивних тенденцій у цій сфері. Позитивна тенденція розвитку ринку лізингу проявила себе у збільшенні кількості укладених лізингових угод у 2010 – 2012 роках. Найбільша кількість лізингових угод була укладена у 2013 році, що свідчить про значне пожвавлення лізингової діяльності та про зростаючий інтерес до неї.

Нажаль, у лізинговому портфелі України не виокремлено деревообробну промисловість. На нашу думку, вона віднесена до групи «інші галузі», вартість лізингового портфеля якої у 2013 р. зменшилась на 2,62 % у порівнянні з попереднім роком. Враховуючи значні потреби у придбанні основних засобів у лізинг, нам було важливо виявити причини його незначного використання деревообробними підприємствами.

Для цього нами було проведено анкетування 50 деревообробних підприємств Карпатського регіону України. Результати анкетування показали, що серед опитаних нами підприємств лише 3, що складає 6,0%, використовують лізинг для оновлення свого парку технологічного обладнання. Проте, пропозиції щодо запровадження лізингу на галузеві підприємства надходять, що свідчить про бажання лізингових компаній працювати у деревообробній галузі. Достатньо вагома частка підприємств – 58,8%, позитивно відповіли про можливість використання лізингу, що свідчить про готовність галузових підприємств його застосовувати.

Метою нашого дослідження було не лише вивчення попиту, пропозиції та доцільності використання деревообробними підприємствами лізингових послуг, а також проведення аналізу фінансової ефективності лізингу. Так, 53% опитаних нами підприємств стверджували, що аналізували вигідність використання лізингу.

Серед основних переваг його застосування вони назвали: мінімальні первинні затрати на купівлю обладнання (57%); гнучкість оплати (52%); відсутність застави (48%); оперативність розгляду питання (40%); податкова економія (35%); широкий спектр предметів лізингу (32%).

Рівень спрацювання основних засобів на деревообробних підприємствах є достатньо високим як по Україні загалом (рис. 3), так і у Карпатському регіоні України зокрема (рис.4).

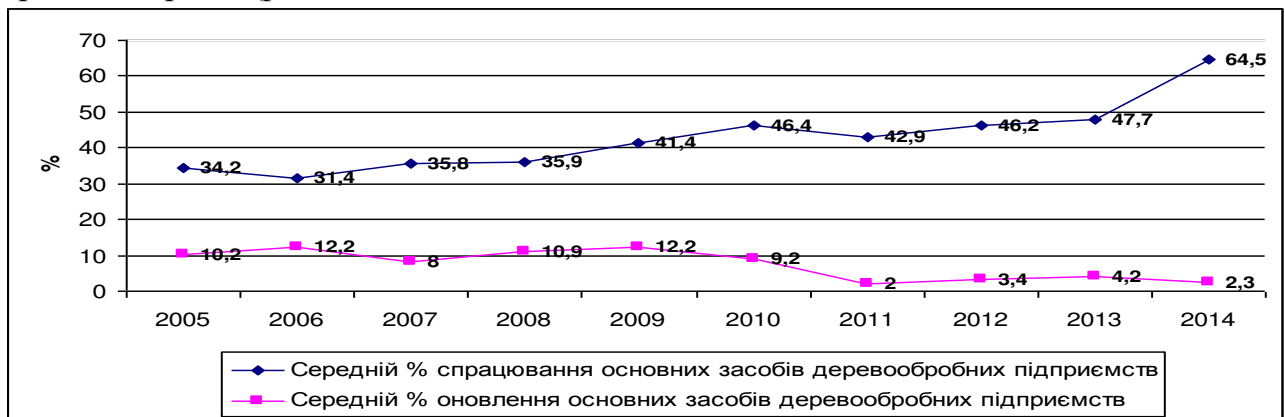

Рисунок 3– Динаміка коефіцієнтів спрацювання та оновлення основних засобів деревообробних підприємств України, %

Примітка: побудовано на основі даних Державної служби статистики України

Особливо незадовільною є ситуація на галузевих підприємствах Карпатського регіону України на виробничих стадіях із найсуттєвішими негативними довкільними впливами (шліфування, опорядження, утилізація відходів).

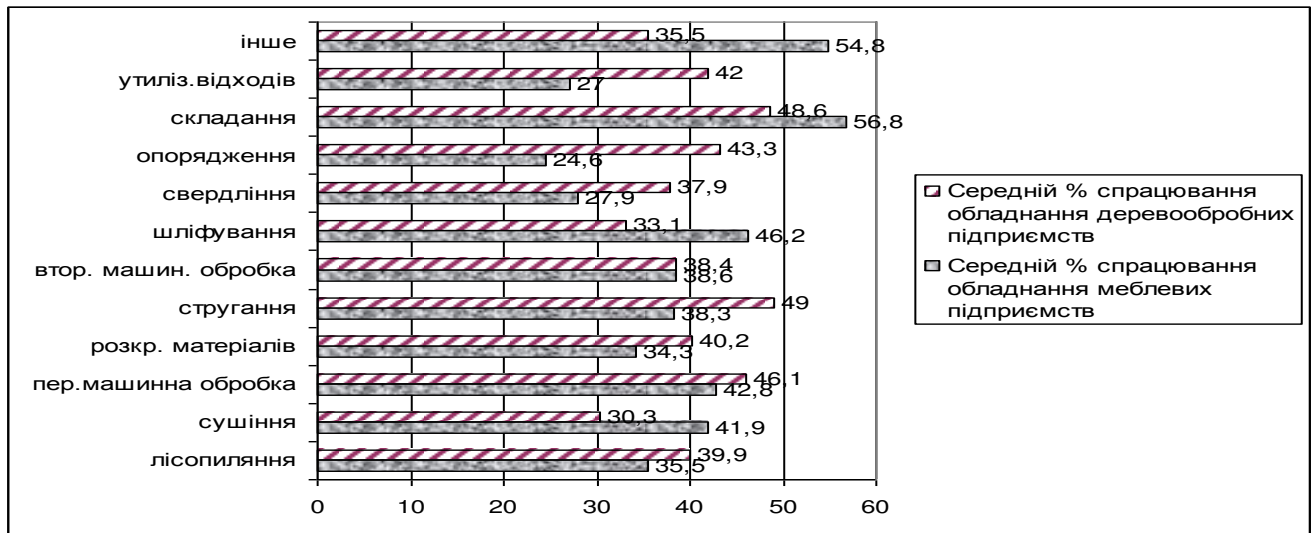

Рисунок 4 – Середній відсоток спрацювання основного технологічного обладнання деревообробних і меблевих підприємств Карпатського регіону України, %

Примітка: сформовано на основі результатів проведеного дослідження

Високий (57%) відсоток спрацювання основного технологічного обладнання негативно впливає на діяльність галузевих підприємств, знижуючи продуктивність, ускладнюючи, а подекуди й унеможливаючи виготовлення конкурентоспроможної продукції, що є однією з основних причин збитковості галузі.

Досліджено, що однією з найвагоміших конкурентних переваг використання лізингу є можливість використання сучасного ресурсо- та енергоощадного обладнання задля розроблення нових видів продукції (у тому числі сертифікованої продукції) й одержання вигод від цінової конкуренції на ринку. Виявлено, що конкурентоспроможність продукції деревообробних підприємств, насамперед, повинна відповідати вимогам цільових груп споживачів або обраного ринку за найважливішими характеристиками: технічними, економічними й екологічними. Екологічна характеристика продукції поряд з економічно обґрунтованою ціною зможе вплинути на підвищення конкурентоспроможності галузевих підприємств.

Досліджено, що лише 3,1% деревообробних підприємств Карпатського регіону України здійснюють випуск сертифікованої продукції. Проте, 77,8% меблевих і 56,3% деревообробних підприємств цього регіону готові випускати таку продукцію, не зважаючи на те, що більшості з них для цього необхідно буде вдосконалювати технологічний процес шляхом заміни існуючого обладнання на сучасне. Найефективніший спосіб здійснити це в теперішніх умовах – застосувати лізинг.

У третьому розділі «Оцінювання заходів щодо екологізації діяльності деревообробних підприємств» розроблено стратегії лізингу для забезпечення екологізації діяльності деревообробних підприємств, обґрунтовано рівень обсягів виробництва з урахуванням ризиків, який підтверджував би екологічну й економічну доцільність застосування лізингу, проведено оцінку ефективності застосування лізингу в контексті впровадження заходів із екологізації.

Обґрунтовано, що діяльність більшості деревообробних підприємств є поліаспектною, оскільки включає велику кількість підвидів функціонування. Виробничий процес галузевих підприємств складається із низки технологічних ланок, які потребують різного типу обладнання й устаткування. Лізинг з метою забезпечення екологізації діяльності можна використовувати як на одному із етапів, так і на усіх етапах виробничого циклу. Іншими важливими критеріями прийняття рішення щодо застосування лізингу є економічні й екологічні ефекти. Тому, критеріями для поділу стратегій є:

- спрямованість лізингу за результатами з позиції економічного, екологічного та змішаного ефектів;
- охопленість виробничо-господарських етапів стратегією лізингу заміни обладнання (один із етапів, декілька етапів, усі етапи, які є на підприємстві).

Враховуючи наведені класифікаційні ознаки, нами виокремлено такі стратегії запровадження лізингу у діяльність деревообробних підприємств (рис. 5).

Рисунок 5 – Композиційна система стратегій запровадження лізингу у діяльність деревообробних підприємств

Примітка: сформовано автором

Використання лізингу на одному чи декількох виробничих етапах уможливорює скорочення кількості «вузьких місць» і підвищення продуктивності, водночас зменшуючи кількість відходів і шкідливих викидів у довкілля та рівень енергоємності виробництва. Охопленість лізингом усіх етапів виробничо-господарської діяльності є особливо актуальним для підприємств зі значним рівнем спрацювання обладнання (критичний чинник для більшості діючих деревообробних підприємств), а також нових, що виходять на ринок продукції деревообробки та мають значний виробничий потенціал.

Рекомендації щодо реалізації різних стратегій лізингу розроблено на основі групування досліджених деревообробних підприємств Карпатського регіону України за їхніми сильними та слабкими сторонами, а також загрозами та можливостями у зовнішньому середовищі.

Остаточне прийняття рішення щодо вибору стратегії лізингу та доцільності її розроблення та реалізування слід приймати на засадах кількісних індикаторів. Для цього було розроблено модель кількісної зміни показників діяльності деревообробних підприємств при використанні лізингу, враховуючи економічні, екологічні, соціальні й інші види ефектів.

Симультаивна модель застосування лізингу з метою екологізації діяльності деревообробних підприємств матиме вигляд:

$$\begin{cases} Y_1 = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4 + a_5Y_2 + a_6Y_3; \\ Y_2 = b_0 + b_1x_5 + b_2x_6 + b_3x_7 + b_4Y_3; \\ Y_3 = c_0 + c_1x_8 + c_2x_9 + c_3x_{10} + c_4t. \end{cases} \quad (1)$$

де a, b, c – коефіцієнти симультаивної моделі; Y_1 – індикатор фінансових результатів діяльності деревообробних підприємств (дохід, прибуток), грн.; Y_2 – обсяги виробництва деревообробної продукції, грн.; Y_3 – операційні витрати на екологізацію діяльності деревообробних підприємств та втрати внаслідок забруднення навколишнього середовища, грн.; x_1 – територіально-галузевий рівень конкуренції, бали; x_2 – рівень якості продукції, бали; x_3 – зміна рівня цін на ринку, %; x_4 – збутові витрати, грн.; x_5 – операційні витрати, грн.; x_6 – обсяг запасів та незавершеного виробництва, грн.; x_7 – обсяг лізингових платежів та/або витрат на поточний ремонт та підтримку роботи обладнання, грн.; x_8 – обсяг відходів, т; x_9 – викиди забруднювальних речовин в атмосферу, т; x_{10} – утворення стічних вод, м³; t – період часу.

У табл. 2 зображені результати розрахунку симультаивної моделі на одному з провідних галузевих підприємств Карпатського регіону України ТДВ «Меблевий комбінат «Стрий».

Таблиця 2 – Результати розрахунку симультаивної моделі оцінювання впливу екологічних чинників на фінансово-економічні показники діяльності

№ з/п	Моделі	Коефіцієнти кореляції, R	Коефіцієнти детермінації, R^2
1	$Y_1 = -33265,8 - 416,5x_1 + 239x_3 + 6,374x_4 + 0,935Y_2 - 476,394Y_3,$	0,997	0,995
2	$Y_2 = 21429,05 + 0,652x_5 - 0,186x_6 - 5,893x_7 + 856,89Y_3,$	0,995	0,990
3	$Y_3 = -69,8 + 1,27x_8 - 2,1311x_9 + 0,00073x_{10} + 0,936t.$	0,991	0,982

Примітка: розраховано автором

За отриманими розрахунковими значеннями перевірочних коефіцієнтів сформована симультаивна модель є адекватною, оскільки значення коефіцієнтів кореляції та детермінації для усіх трьох рівнянь перевищують 0,99 відносних

одиниць і, відповідно, отримане рівняння можна використовувати для визначення домінуючих впливів екологічних чинників на фінансово-економічні результати діяльності деревообробних підприємств.

Для досягнення бажаних результатів щодо екологізації діяльності деревообробних підприємств необхідно забезпечити економічно обґрунтований рівень виробництва, який підтверджував би екологічну й економічну доцільність застосування лізингу. При цьому важливо пам'ятати про існування екологічних ризиків і ризиків лізингу, які можуть істотно впливати на діяльність підприємств, у тому числі на обсяги необхідного рівня виробництва продукції. Розроблена нами симулятивна модель (1) не враховує наявності ризиків, тому, таку модель можна використовувати за умови низької ймовірності їх виникнення та незначних негативних наслідків їх дії.

За наявності екологічних ризиків і ризиків лізингу у діяльності деревообробних підприємств регресійна модель із фіктивними змінними матиме вигляд:

$$Y = a_0 + a_1x_1 + b_{21}r_{21} + b_{22}r_{22} + b_{23}r_{23} + b_{24}r_{24} \quad (2)$$

де a_0 – вільний параметр оціночної моделі; a_1 – коефіцієнт, що відображає вплив обсягів операційних витрат x_1 на величину виробництва деревообробних підприємств; b – коефіцієнт впливу різних видів екологічних ризиків та ризику лізингу (відходів r_{21} , викидів в атмосферне повітря r_{22} , забруднення стічних вод r_{23} і лізингу r_{24}) на обсяги виробництва.; Y – обсяг виробництва продукції деревообробного підприємства, грн.

У табл. 3 представлено результати розрахунку регресійної моделі з фіктивними змінними на типових підприємствах Карпатського регіону України.

Таблиця 3 – Результати розрахунку регресійної моделі з фіктивними змінними для визначення впливу екологічних ризиків і ризиків лізингу на обсяги виробництва

Деревообробні підприємства	Регресійні моделі з фіктивними змінними	Коефіцієнти кореляції, R	Коефіцієнти детермінації, R^2
ТДВ «Добро-мільський ДОК»	$Y_1 = 2069,752 - 3,44453x_1 - 2591,93r_{21} + 11004,19r_{22} - 2556,02r_{23}$	0,998	0,997
ТОВ «ЕНРАН - ЗЛК»	$Y_2 = 878,8923 + 1,174572x_1 - 36433r_{21} + 28637,54r_{23} - 2833,2r_{24}$	0,496	0,246
АТЗТ «Світанок»	$Y_3 = 22220,83 - 0,97425x_1 - 755,681r_{21} + 9364,78r_{22} - 2622,03r_{23} + 12129,36r_{24}$	0,998	0,996

Примітка: розраховано автором

З метою підвищення адекватності моделі для другого підприємства слід провести нормування її вхідних даних та ввести додатковий показник фактора часу, який відображатиме вплив усіх інших факторів на обсяг виробництва, які невраховано у моделі. Відповідно, модель набуде вигляду:

$$Y = a_0 + a_1x_1 + b_{21}r_{21} + b_{22}r_{22} + b_{23}r_{23} + b_{24}r_{24} + b_{25}t, \quad (3)$$

де t – фактор часу.

Відповідно, регресійна модель для ТОВ «ЕНРАН - ЗЛК» набуде такого виду:

$$Y = -0,132754589 x_1 - 1,766688575 r_{21} + 0,582866446 r_{22} + 0,805769827 r_{24} + 2,120856329 t. \quad (4)$$

Розрахункові значення коефіцієнта кореляції $R = 0,968$ та коефіцієнта детермінації $R^2 = 0,938$ є достатньо високими, що свідчить про високий рівень вірогідності отриманої нової, модифікованої регресійної моделі (4) із врахуванням фактора часу для ТОВ «ЕНРАН - ЗЛК».

Загалом, підприємство не одразу отримає ефект від запровадження лізингу з метою екологізації діяльності, а тим більше позитивні економічні результати. Тому, на початкових етапах виконання лізингових угод, підприємство понесе додаткові витрати, а лише потім зможе отримати позитивний екологічний та економічний ефекти, що відобразиться в додаткових грошових надходженнях.

Слід зауважити, що кожне деревообробне підприємство має можливість вибору шляху екологізації своєї діяльності як із використанням лізингу, так і іншими можливими шляхами. Важливо зазначити, що аналіз лізингу, як одного із елементів екологізації діяльності деревообробних підприємств у системі інших заходів, дасть можливість визначити ефект від екологізації. Економічна доцільність застосування лізингу для екологізації виробництва, за умов, що склалися в галузі, може бути проілюстрована порівнянням ефекту від застосування лізингу з ефектом від альтернативних шляхів екологізації. Ефект від використання лізингу у діяльності деревообробних підприємств (E_2) мав би бути більшим, ніж ефект без його використання (E_1). Таким чином, повинна виконуватись така нерівність:

$$E_1 \leq E_2 \quad (5)$$

У нашому дослідженні для визначення екологічних ефектів на засадах застосування лізингу вартість ресурсів буде різною, оскільки лізингові платежі будуть рознесені у часі. Враховуючи те, що ідентифіковано три основні види екологічних ризиків (збільшення відходів, забруднення атмосфери, забруднення стічних вод), у дисертаційній роботі запропоновано модель для оцінювання ефекту від запровадження лізингу для екологізації діяльності деревообробного підприємства.

Про доцільність використання лізингу може свідчити індикатор граничного обсягу витрат на реалізацію поліцілей (6):

$$W \leq \frac{\sum_{t=1}^n (z_1 * V_{y1t} + z_2 * V_{y2t} + z_3 * V_{y3t} + D_t) * (1 + s)^{-t}}{I} \quad (6)$$

де z_1 – частка зменшення відходів виробництва, %; V_{y1t} – витрати підприємства внаслідок зменшення кількості відходів після використання лізингу, грн.; z_2 – частка зниження забруднення атмосферного повітря, %; V_{y2t} – витрати підприємства внаслідок забруднення атмосфери після використання лізингу, грн.; z_3 – частка зниження забруднення стічних вод, %; V_{y3t} – витрати підприємства внаслідок забруднення стічних вод після використання лізингу, грн.; D_k – додатковий дохід від застосування лізингу на підприємстві, грн.; s – відсоткова ставка або облікова ставка для альтернативного використання залучених ресурсів, %; I – сукупні інвестиції для запровадження екологічних заходів у діяльності деревообробного підприємства, грн.; t – період часу, протягом якого реалізовуватимуться екологічні заходи, роки;

n – загальне число періодів застосування екологічних заходів у діяльності деревообробного підприємства.

Розрахунок індикатора граничного обсягу витрат зроблено за даними підприємства ТзОВ «Ягідка», котре працює у Львівській обл. та використовує лізинг із метою екологізації своєї діяльності. За умови, що обладнання, яке взято у лізинг сплачуватиметься протягом 1 року, розрахункова формула матиме вигляд:

$$W \leq \frac{\sum_{t=1}^n (0,21 * 6200 + 0,34 * 1120 + 0,48 * 637 + 251365) * (1 + 0,35)^{-1}}{124532} = 1,51 \quad (7)$$

Результати розрахунку (7) засвідчують, що рівень граничних витрат при застосуванні лізингу в сукупності інших екологічних заходів з метою покращення еколого-економічних показників діяльності досліджуваного деревообробного підприємства, становитиме 1,51 відносних одиниць. Відповідно, рівень інвестицій в оновлення обладнання протягом року не повинен перевищувати 188043,32 грн. Зважаючи на рівень сукупних інвестицій у екологічні заходи та поточних витрат на них, для ТзОВ «Ягідка» така заміна обладнання з економічної точки зору є вигідною, тобто окупною. Застосувавши модель (7) для будь-якого деревообробного підприємства, що планує застосовувати лізинг із метою екологізації своєї діяльності, можна знайти граничні витрати на нього, тобто з'ясувати доцільність його використання.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та запропоновано авторське вирішення важливого наукового завдання, яке полягає у розробленні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо екологізації діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу.

Основними науковими результатами роботи є:

1. Систематизувавши основні сутнісні характеристики та класифікаційні ознаки лізингу, запропоновано ввести в загальну його класифікацію поняття «екологічний лізинг» як різновид лізингу, використання якого забезпечить екологічну безпеку деревообробного підприємства та надасть йому можливість випускати екологічно чисту продукцію. Використання лізингу, як перспективного засобу екологізації, дозволить покращити екологічну ситуацію в регіоні та підвищити конкурентоспроможність деревообробних підприємств.

2. Дослідження тенденцій світової економіки засвідчили, що лізингові операції є засобом стабілізації та розвитку економік багатьох країн і відзначаються їх державною підтримкою в частині пільгового оподаткування, методів і норм амортизації та ін. Виявлено, що основним чинником сприяння розвитку лізингу є його гнучкість з точки зору здійснення лізингових операцій і розрахунків між лізингодавцем та лізингоодержувачем. Встановлено, що лізинг є однією з найперспективніших форм інвестування, що здатна значно поживати процес оновлення матеріально-технічної бази, прискорити науково-технічний прогрес та інноваційні процеси на деревообробних підприємствах з метою дотримання принципів сталого розвитку.

3. За охопленістю виробничо-господарських етапів та пріоритетністю ефекту від запровадження лізингу обладнання виокремлено такі стратегії впровадження лізингу: стратегія широкого охоплення за економічними результатами; стратегія широкого охоплення за екологічними результатами; стратегія широкого охоплення за змішаними результатами; стратегія домінування за економічними результатами; стратегія домінування за екологічними результатами; стратегія домінування за змішаними результатами; стратегія фокусування на економічних результатах; стратегія фокусування на екологічних результатах; стратегія фокусування на змішаних результатах. Обґрунтовано умови застосування виокремлених стратегій залежно від чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ діяльності деревообробних підприємств. Проаналізовано й ідентифіковано основні ризики, які виникають на етапі реалізації стратегій, запропоновано заходи упередження або зниження негативних наслідків дії ризиків, що дасть змогу керівникам підприємств обирати відповідну стратегію для досягнення екологічних і фінансово-економічних цілей підприємства.

4. Розроблено симульативну модель застосування лізингу в діяльності деревообробних підприємств, котра є одним із способів отримання адекватної інформації для прийняття остаточного рішення щодо вибору стратегії лізингу. Доцільність її розроблення та реалізування базується на аналізі кількісних індикаторів, що враховують зв'язок між екологічними чинниками та фінансово-економічними показниками діяльності та забезпечують об'єктивний підхід при виборі стратегії.

5. Дослідження дало змогу виявити цілу низку екологічних ризиків і ризиків лізингу, які негативно впливають на реалізацію стратегій і програм екологізації діяльності деревообробних підприємств. Тому, було розроблено модель із фіктивними змінними, яка враховує вплив ризиків на зміну обсягів виробництва продукції. Така модель дає змогу встановити домінуючі ризики із числа екологічних і лізингу, та, відповідно, вжити заходів для їх уникнення або зниження їхнього рівня.

6. У роботі доведено, що і підприємство, і зацікавлені групи на початкових етапах виконання лізингових угод понесуть додаткові витрати, а лише потім отримають позитивний екологічний та економічний ефекти. Економічна доцільність застосування лізингу для екологізації виробництва була доведена порівнянням ефекту від застосування лізингу з ефектом від альтернативних шляхів екологізації. Сформована модель дозволяє врахувати разові інвестиції, поточні витрати, в тому числі поточні лізингові платежі, альтернативні витрати, а також отримані економічні ефекти та граничні витрати.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ **Публікації у зарубіжних виданнях та у виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз:**

1. Nalivayko N.J. Environmental aspects of leasing relations use for the competitiveness of woodworking enterprises / N.J. Nalivayko // The Way of Science: International scientific journal. – Volgograd. – 2015. – № 1(11). – P. 62–64. (Міжнародні

наукометричні бази даних: Ulrich's Periodicals Directory, ResearchBib, Open Academic Journals Index, Научная электронная библиотека eLIBRARY.RU / (РИНЦ), *(Особистий внесок автора: представлено результати опитування деревообробних підприємств Карпатського регіону щодо необхідності та доцільності використання лізингу).*

2. Наливайко Н.Я. Вибір стратегії лізингу для забезпечення екологізації діяльності деревообробних підприємств / Н.Ю. Подольчак, Н.Я. Наливайко // Актуальні проблеми економіки: Науковий економічний журнал.— Київ: ВНЗ «Національна академія управління», 2015. — №3 (165). — С. 210–218. (Міжнародні наукометричні бази даних: SciVerse Scopus by Elsevier, Index Copernicus, EBSCOhost, Ulrich's Periodicals Directory, EconLit, Cabell's Directories, ABI/Inform (by ProQuest). *(Особистий внесок автора (0,48 др. арк.): розроблено стратегії впровадження лізингу у діяльність деревообробних підприємств за охопленістю виробничо-господарських етапів та пріоритетністю ефектів від лізингу. Побудована симульативна модель для впровадження лізингу з метою екологізації діяльності галузевих підприємств).*

Публікації у наукових фахових виданнях України:

3. Наливайко Н.Я. Теоретичні та прикладні аспекти впровадження лізингу на лісових та деревообробних підприємствах / Н.Я. Наливайко // Науковий вісник УкрДЛТУ: збірник науково-технічних праць. — Львів: УкрДЛТУ, 1999. — Вип. 9.7. — С. 308–312.

4. Наливайко Н.Я. Об'єктивна необхідність впровадження лізингу в лісову та деревообробну промисловість України / Г.С. Шевченко, Н.Я. Наливайко // Науковий вісник до 125-річчя УкрДЛТУ: збірник науково-технічних праць. — Львів: УкрДЛТУ, 2000. — Вип. 10.1. — С. 331–334. *(Особистий внесок автора 0,15 др. арк.).*

5. Наливайко Н.Я. Аналіз використання лізингових операцій у світовій практиці / Н.Я. Наливайко // Науковий вісник УкрДЛТУ: збірник науково-технічних праць. — Львів: УкрДЛТУ, 2001. — Вип. 11.4. — С. 272–274.

6. Наливайко Н.Я. Економічна оцінка ефективності лізингу / Н.Я. Наливайко // Науковий вісник УкрДЛТУ: збірник науково-технічних праць. — Львів: Укр.ДЛТУ, 2002. — Вип. 12.1. — С. 211–212.

7. Наливайко Н.Я. Оцінка розвитку лізингових послуг в Україні / Н.Я. Наливайко // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. — Львів: НЛТУ України, 2009. — Вип. 19.12. — С. 234–238.

8. Наливайко Н.Я. Лізинг як альтернативний інструмент модернізації основного капіталу лісових та деревообробних підприємств Карпатського регіону України / Н.Я. Наливайко // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. — Львів: НЛТУ України, 2010. — Вип. 20.8. — С. 220–229. *(Особистий внесок автора: систематизовано основні фінансові інструменти модернізації основного капіталу лісових і деревообробних підприємств. Досліджено передумови застосування лізингу на галузевих підприємствах).*

9. Наливайко Н.Я. Екологізація діяльності деревообробних підприємств на засадах управління обсягами виробництва з урахуванням ризиків / О.М. Мельник,

Н.Я. Наливайко // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економіка: зб. наук. праць. – Рівне: НУВГП, 2015. – Вип. 1(69). – С. 36–45. (*Особистий внесок автора (0,38 др. арк.): подано авторське визначення «екологічного лізингу», побудовані регресійні моделі з фіктивними змінними для визначення впливу екологічних і лізингових ризиків на зміну обсягів виробництва продукції*).

Тези доповідей, матеріали наукових конференцій:

10. Наливайко Н.Я. Лізинг як форма фінансування оновлення технічної бази лісових та деревообробних підприємств Карпатського регіону України / Н.Я. Наливайко // Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки: тези доповідей III Всеукраїнської міжвузівської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і викладачів. – Рівне: НУВГП, 2010. – С. 227–228.

11. Наливайко Н.Я. Об'єктивна оцінка розвитку лізингу в Україні / Н.Я. Наливайко // Україна у європейському просторі. Проблеми бізнесу, політики, права: матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції / За ред. д-ра екон. наук, проф. Л.А. Янковської. – м. Львів: ЛУБП, 2010. – С. 202–203.

12. Наливайко Н.Я. Оцінка можливих ефектів від використання лізингу на деревообробних підприємствах Карпатського регіону України / Н.Я. Наливайко // Економіка та управління підприємствами, регіонами та країнами в умовах ризиків: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 27-28 листопада 2014р., м. Чернігів. – Д.: НГУ, 2014. – С. 113–115. (*Особистий внесок автора: сформовано основні екологічні та економічні ефекти від використання лізингу в залежності від груп впливу на діяльність деревообробного підприємства*).

13. Nalivayko N.J. Production of the certified products by woodworking enterprises of the Carpathian region of Ukraine / N.J. Nalivayko // Materials of the XI International scientific and practical conference «Science without borders». – Sheffield: Science and education LTD, 2015. – Volume 4, Economic science. – P. 27–30. (*Особистий внесок автора: представлено результати опитування деревообробних підприємств Карпатського регіону України щодо перспектив випуску ними сертифікованої продукції*).

АНОТАЦІЯ

Наливайко Н.Я. Екологізація діяльності деревообробних підприємств із застосуванням лізингу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидати економічних наук за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. – Національний університет водного господарства та природокористування, Міністерство освіти і науки України, Рівне, 2016.

Дисертаційна робота присвячена питанням екологізації діяльності деревообробних підприємств на основі використання лізингу. Досліджено сутність екологізації виробництва та лізингу як засобу її здійснення на деревообробних

підприємствах. Запропоновано удосконалити загальну класифікацію лізингу, увівши до неї поняття «екологічний лізинг».

Проаналізовано особливості лізингових відносин у зарубіжних країнах. Досліджено стан розвитку лізингу в Україні та передумови його застосування на деревообробних підприємствах. Обґрунтовано екологічні аспекти лізингових відносин у контексті конкурентоспроможності галузевих підприємств.

Запропоновано використовувати різноманітні стратегії запровадження лізингу у діяльність деревообробних підприємств з метою вирішення як екологічних, так і економічних завдань. Проаналізовано й ідентифіковано основні ризики, які виникають на етапі реалізації кожної стратегії, заходи упередження або зниження негативних наслідків дії ризиків, а також ключові переваги від реалізації стратегій. Розроблена модель із фіктивними змінними, котра дає можливість враховувати вплив ризиків на зміну обсягів виробництва продукції.

Проаналізовано та систематизовано можливі додаткові витрати на екологізацію із застосуванням лізингу, а також визначені економічні та екологічні ефекти для кожної зацікавленої групи впливу. Для розрахунку ефективності використання лізингу з метою екологізації діяльності розроблено модель, яка дає змогу врахувати поточні витрати, а також отримані економічні ефекти.

Ключові слова: екологізація діяльності, лізинг, деревообробні підприємства, стратегія, ризики, модель.

АННОТАЦИЯ

Наливайко Н.Я. Экологизация деятельности деревообрабатывающих предприятий с применением лизинга. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.06 – экономика природопользования и охраны окружающей среды. – Национальный университет водного хозяйства и природопользования, Министерство образования и науки Украины, Ровно, 2016.

В диссертационной работе рассмотрены и проанализированы научные подходы и взгляды на сущность понятия «экологизация деятельности» как средства снижения негативного воздействия деятельности предприятия на окружающую среду и предотвращения нарушения экологического равновесия. Были выделены основные направления экологизации деятельности деревообрабатывающих предприятий. Раскрыты различные научные подходы в трактовке лизинга. Систематизированы определения лизинга по законодательству Украины. Доказано, что применение этого альтернативного инструмента финансирования позволит финансово слабым деревообрабатывающим предприятиям обновлять свою материальную базу без значительных единовременных затрат и как следствие – улучшить экологическую ситуацию.

Проанализирован современный мировой рынок лизинговых услуг в целом и в частности Европейский. Доказано, что в основном он сосредоточен в США, Западной Европе и Японии. Дана оценка развития лизинга в Украине в целом и в частности на деревообрабатывающих предприятиях Карпатского региона Украины. Установлено, что из-за значительного износа основных средств, недостаточности

инвестиционных ресурсов, отсутствия собственных средств и недоступности банковского кредитования деревообрабатывающим предприятиям региона следует использовать лизинг как альтернативный финансовый инструмент для обновления своего парка оборудования. Исследованы экологические аспекты лизинговых отношений в контексте конкурентоспособности деревообрабатывающих предприятий.

Предложено использовать различные стратегии введения лизинга в деятельность деревообрабатывающих предприятий с целью решения как экологических, так и экономических задач. Выделять стратегии внедрения лизинга целесообразно по признакам: охвата производственно-хозяйственных этапов стратегии лизинга (отдельный этап, несколько производственных этапов, все этапы); приоритетности эффекта от внедрения лизинга оборудования (экономический эффект, экологический эффект, смешанные эффекты). Сделаны группировки исследуемых деревообрабатывающих предприятий Карпатского региона Украины, которым рекомендовано формировать и реализовать различные стратегии лизинга, учитывая их сильные и слабые стороны, потребности в замене оборудования на разных этапах производственно-хозяйственной деятельности, а также угроз и возможностей во внешней среде. Разработанная симулятивная модель для анализа показателей деятельности деревообрабатывающих предприятий с учетом экологических аспектов позволяет оценить влияние экологических индикаторов на финансово-экономические и хозяйственные показатели деятельности деревообрабатывающих предприятий.

Обосновано, что доминирующими рисками при экологизации деятельности отраслевых предприятий на основе применения лизинга будут риски экологической деятельности и риски лизинга. Разработана модель с фиктивными переменными, которая учитывает влияние этих рисков на изменение объемов производства продукции. Доказано, что современное предприятие действует в среде различных групп влияния или заинтересованных групп (стейкхолдеров). Каждая из этих групп влияния при введении лизинга, как правило, вынуждена понести дополнительные расходы, а иногда и потери с целью достижения экологических целей и задач. Однако, каждая из них при успешной реализации лизинга получит экологические и экономические результаты. Все возможные дополнительные расходы на экологизацию с помощью лизинга, а также полученные экономические и экологические эффекты, выделены в диссертационном исследовании. Для расчета эффективности использования лизинга с целью экологизации деятельности деревообрабатывающих предприятий сформирована модель, которая позволяет учесть единовременные инвестиции, текущие расходы, в том числе текущие лизинговые платежи, альтернативные издержки, а также полученные экономические эффекты. Фактически применив модель, можно найти предельные издержки, т.е. целесообразность использования лизинга, а также определить срок окупаемости инвестиций в лизинг.

Ключевые слова: экологизация деятельности, лизинг, деревообрабатывающие предприятия, стратегия, риски, модель

ABSTRACT**Nalivayko N. Y. The environment improvement activity of woodworking enterprises by lease applying. - Manuscript.**

Dissertation for obtaining the scientific degree of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.06 – Economics of Natural Resources and Environment. – National University of Water and Environment, Ministry of Education and Science of Ukraine, Rivne, 2015.

The thesis is dedicated to the issues of the environment improvement activity of woodworking enterprises by lease applying. Essence of environment improvement activity and lease as a mean for its implementation on the woodworking enterprises of the region were studied. Foreign and domestic experience in using of lease were analyzed, the need and prospects for its use by industry enterprises were studied. It was proposed to improve a common classification of leasing entering a concept of “ecological lease”.

It was proposed to use various strategies of lease introduction into activities of woodworking enterprises to solve both environmental and economic problems. Main risks that arise at each stage of the strategy, measures to prevent or reduce negative effects of risks and benefits of key strategies were analyzed and identified.

A simulative model for analysis of wood processing enterprises, taking into account the relationship between environmental and financial indicators of economic performance, was worked out. The model functions on the fictitious variables allow considering the impact of risks on changing production volumes.

Were analyzed and systematized possible additional costs for ecologization by mean of lease and also were received economic and environmental effects for each stakeholder group of influence. To calculate the efficiency of lease in environmental improvement, a model that allows take into account current costs and obtained economic effects was generated.

Keywords: environmental improvement activity, lease, woodworking enterprises, strategy, risks, model.

Підписано до друку 17.12.2015р.
Ум. др. арк. 1,00. Формат 64x84/16
Тираж 100 прим. Папір офсетний. Зам. № 134
Видавець і виготовлювач: НЛТУ України
(Свідоцтво ДК №2062 від 17.01.2005р.)
79057, м. Львів, вул. Ген. Чупринки, 103
Тел./ факс: (032) 233-96-35
E-mail: nv@forest.lviv.ua